

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Becker,
Herregaarden
Fredsholm
paa Lolland;
1845.

F. Richardt del. J. Hellesen lith.

C.A. Reitzels Forlag.

Ern. Bærentzen & Co lith. Inst.

FREDSHOLM,
forhen Fritzholt paa Lolland opført 1632.

FREDSHOLM,

forhen Fritzholm paa Lolland opført 1632.

Det flade Lolland med sin jævne Slette har mere end nogen anden Deel af Danmark Ord for at være profaist og nævnes næsten aldrig uden at der for Tanken fremstiller sig frugtbare Grtemarker — saa flade og saa jævne, at man fra en Høstak kan overskue store Strækninger, ja at man fra et Kirkeetaarn kan see hele Landet med sine regelmæssige Pilehegn præsentere sig som et Schaabræt. Saa galt er det nu heller ikke, men med Undtagelse af Egnen om Maribo Sø er Lollands Character rigtig nok yderst eensformig, og man træffer ellers ikke let paa saa fuldkommen flade Sletter, der næsten skulde antages for at være affatte efter Waterpas, og hvori ikke engang Byerne og Kirkerne frembringe nogen Afverling, da de forekomme os at være ligesaa regelmæssige som alt det Andet. Paa enkelte Steder, hvor Havet skærer sig ind i større Bugter, ere disses Bunde saa stille og tillige saa besaaede med flade Der, at Land og Vand i det Fjerne aldeles smelte sammen, uden at man er istand til at see nogen Grændselinie, ja det Hele tilsidt bliver til eet — ubegribeligt og ubeskriveligt — Element, halvt Leer, halvt Vand, og altsammen Vlte, Mudder og Dynd. Dette gjælder især Kyststrækningen omkring Rødbj, men dog ogsaa i en høj Grad Raskov Fjord, navnlig den sydvestlige Deel, hvor større og mindre Der og lange Halvøer saaledes gruppere sig i Vandfladen at man tilsidt aldeles ikke kan gjøre sig Rede for dennes Udstrækning. Længere ind ad Byen til træder Landet imidlertid skarper frem og begrænses Farvandet mere og mere, men til alle Sider trænge Vandene sig igjennem, og enkelte Abninger mellem Derne og Landtungerne lade see nok til at man dog ahner, hvilken betydelig Vandmasse der endnu gjemmes bag ved disse Der.

Det er der dog, som afbryder denne Kysts Eensformighed, og det er en lille Skov samt nær ved samme en Herregaard med rødt Tag og taffede Gavle, hvilke titte frem af Havens Træer. Dette er Fredsholm, der ligger paa en Landtunge i Vestenstov Sogn, Sønder Herred, og fra sin Have frembyder en smukkere Udsigt over Fjorden med dens jævne Vandflade samt mod Raskov og Raskov Ladegaard end man skulde vente sig det paa denne Egn og end det ellers er almindeligt i Lolland.

Fredsholm bestaaer af en grundmuret eenetages Hovedbygning med taffede Gavle og fremspringende Dviste, opført 1632 af Hartvig Baskau og Fru Allegaard Penz, hvis Navne derfor endnu sees paa Gavlen. Lagtet saaledes Gaardens Bygninger ingenlunde ere nye, kan Fredsholm dog ikke henregnes til de ældre Herregaarde, da den først blev til i den første Halvdeel af det 17de Aarhundrede, thi indtil den Tid vare Hovmarkerne kun Bønderjorder, der hørte under det gamle og anseelige Herresæde Rubjerregaard i Lillitse Sogn. Dette eiede i sin Tid den rige Joachim von Barnewitz til Bellinge, Panteherre til Lübz og Crwitz i Mecklenborg, Enkedronning Sophies — Christian den Fjerdes Moder — Hofmester eller Marschal og Lehnmand paa Nykjøbing Slot i 26 Aar, den første af sin Familie, som kom til Danmark, og tillige en Mand med store Fortjenester, hvilket desværre ikke altid var forenet hos de Fremmede, som i det 17de og 18de Aarhundrede strømmede herind fra Tydskland af. Det er især af Lolland og Falster, Joachim von Barnewitz har gjort sig fortjent, deels middelbart, for saa vidt Dronningens udmærkede Bestyrelse af dette sit Livgøding med alle deraf for Landet flydende Fordele for en stor Deel maa tilskrives ham,

FREDSHOLM,

forhen Fritzholm paa Lolland opført 1632.

deels umiddelbart, forsaavidt han ved sit personlige Exempel indvirkede paa Landets Agerbrug og navnlig gjorde Hvedes og Erteavlen almindelig, da den tidligere hørte til Sjelbenhederne, skjøndt den i Aarhundreder havde været kjendt her i Danmark. Han døde i Aaret 1626, 63 Aar gammel, og blev begravet i sin Sognes kirke Tillitse, hvor han Aaret iforveien havde ladet opføre et Gravcapel. — Hans Enke, Ollegaard Penz, som tidligere havde været Hofdame hos Dronning Sophie, var ved hans Død kun 30 Aar gammel og ægtede nogle Aar efter den meklenborgske Geheimeraad Hartvig von Passau; — af nedlagte Bøndergaardene oprettede de kort efter den Herregaard, som efter hendes eneste Søn af første Ægteskab, Frederik von Barnewitz, fik Navnet Friderichsholm eller Fritzholm og hvis Hovedbygning blev opført 1632. Imod denne Beretning, som meddeles af alle Kilder, strider isvrigt at Joachim von Barnewitz paa sit Epitaphium benævnes Herre til Friderichsholm, hvorved kun kan menes Friderichsholm, saa at det langt snarere er ham, som har oprettet den nye Herregaard, og opkaldt den efter sin Søn, der blev født den 17de Juli 1622; den Omstændighed at Moderen og Stedfaderen opførte Hovedbygningen har da uden Tvivl givet Anledning til den almindelige Forverling.

Her paa Fritzholm eller Friderichsholm boede Fru Ollegaard efter sin anden Mand's Død, styrede selv med kraftig Haand Gods og Avling og førte et strængt Regimente over sine Piger og Tjenestefolk, da hun i denne som i mange andre Henseender havde lært ret godt af sin høie Dronning, der, som bekjendt, ikke tog i Betænkning med egen Haand at give sine Hofdamer Riis. At en saa virksom Dame, som Fru Ollegaard, ikke endnu har fundet Ro kan ikke andre os; velbekjendt er hun paa Fredsholm, og endnu den Dag i Dag hører man af og til i den silbige Aftenstund pludseligen de klare Toner af den Klokke, hvormed hun kaldte paa sine Piger, til stor Forsærdelse for Gaardens qvindelige Personale, som man nok kan tænke sig.

Uagtet Fru Ollegaard Penz i Almindelighed beboede Fredsholm, betragtedes dette dog kun som hendes Enkesæde, og saavel hun som Sønnen benævnes sædvanligen til Kubjerregaard, hvilken sidste Gaards Avling hun forsøgede ved at nedlægge nogle Gaarde i Kubjerg og Raibølle Byer, i hvilken Anledning hun i Aaret 1630 for Tjenden tillagde Sognepræsten en aarlig Godtgjørelse af 30 Rdl. (3: Species). Sønnen, Frederik von Barnewitz, var Landcommisfatr

over Lolland og Falster samt Befalingsmand over Nykjøbing og Aalholms Lehn; efter Faderen arvede han saavel Bellinge som Kubjerregaard og Fredsholm samt i Mecklenborg Amtene Lübb og Crivitz. Hans Rigdom var efter hiin Tids Maalestok meget betydelig, og vi finde ham i Frederik den Tredies Tid omtalt som een af de fire rigeste danske Adelsmænd, hvis aarlige Indtægter anslaaes til 16—20,000 Rdl. (3: Species). Han døde i Aaret 1653, hvorefter der sad to Enker paa Kubjerregaard og Fredsholm, nemlig hans Moder, som dog allerede døde Aaret efter, og hans Frue, Ibe Grubbe, der overlevede sine tre Børn og først døde 1702. — Af disse Børn var Sønnen, Jochem Frederik von Barnewitz, allerede død 1677 som den sidste Mand af Familien i Danmark, og hele Formuen dektes saaledes mellem Døttrene, Magdalene Sibylle von Barnewitz, der fik Cancelliraad Jens Rodsteen til Kængsholm, Landsdommer i Jylland, og Ollegaard von Barnewitz, der fik Kammerherre og Generaladjutant Christian von Bülow, som benævnes til Kubjerggaard, Fritzholm og Rosenlund, Panteherre til Lübb og Crivitz. Da der intet Skifte blev foretaget imellem disse Søstre, i det Mindste med Hensyn til de danske Godser, eiede de — og efter dem deres Børn — disse i Fællesskab, og til Kubjerregaard saavel som Fredsholm benævnes Begges Børn. Den første Datters Søn, Frederik Rodsteen, opførte Skolen og det halve Hospital i Tillitse og døde ugift 1719. Hans eneste Søster, Elise Magdalene Rodsteen, blev 1682 gift med en meklenborgsk Adelsmand, Oberst Georg Heinrich von Lehsten, som 1723 folgte sin Andeel i Godserne til Medeleeren, Etatsraad Frederik von Bülow, en Søn af den alt omtalte Kammerherre Christian von Bülow, der døde i Roskø 1692 og blev begravet i Lübb. Dennes Børn forenede efterhaanden alle Barnewitzernes betydelige Eiendomme — med Undtagelse af Bellinge paa Falster — og Sønnen, Etatsraad Frederik von Bülow, eiede tilsidt hele Fredsholm og Kubjerregaard, hvorvel hans Søster, Iba Jochemine Frederikke von Bülow, endnu længe havde Deel i den sidste, — hvorfor hendes Mand, Geheimeraad Johan Georg von Holstein, Stamsfader for Greverne af Holstein-Ledreborg, forsøgede Tillitshospitals Indtægter, — og først hendes Sønner folgte deres betydelige Andeel i Lübb og Crivitz i Mecklenborg.

Etatsraad Frederik von Bülow blev saaledes tilsidt eneste Eier af Kubjerregaard og Fredsholm; han skænkede endnu 100 Rdl. til Vestenskov Skole

FREDSHOLM,

forhen Fritzholm paa Lolland opført 1632.

og døde 1728; hans Søn, Major Caspar Frederik von Bülow, folgte 1754 begge Godserne til den rige Grevinde Ida Margrethe von Knuth — fød Reventlow — til Knuthenborg, som i Aaret 1757 affød Frizholm, Rubjerregaard og Gottesgabe til sin tredje Søn, Baron Conrad Ditlev von Knuth til Friherstabet Conradsborg, Geheimeraad, Kammerherre, hvid Ridder, Rådsfor i Høiesteret, der levede i Kjøbenhavn og bortforpagtede disse Godser; han erholdt 1796 kongelig Bevilling til at sælge Baroniet Conradsborg i Sjælland paa 1176 Td. Hartkorn imod at oprette en Fideicommisscapital, som nu er 128,000 Rbd. stor; 1805 døde han, hans Søn, Baron Adam Christoffer von Knuth, Rittmester og Kammerjunker, 1807; dennes Børn bleve 1812 optagne i Grevestanden.

De betydelige Knuthske Godser i Lollands Sønder Herred bleve 1817 — Skjøde af 20 Juli 1819 — folgte til Simon Andersen Dons, Statsraad, og Ferdinand de Neergaard, Aufcultant i Rentekammeret, som saaledes ogsaa kom i Besiddelse af Fredsholm med Tilliggende, der i en Fordehog for 1817 angives saaledes:

Hovedgaardstaxt, privil. 40 Td. Ager og Eng, 5 Sk. Skov- og Mølle-
skyls Hartkorn, uprivil. 22 Td. 7 Sk. 3 Fdk. Hartkorn,
nemlig Bülovs D eller Steensø 15 Td. 1 Sk. 3 Fdk.,
Skovby Mark 7 Td. 6 Sk. Hartkorn.

Bøndergods i Bestenskov, Ræsbø, Ræsbø, Bartofte, Haugaard, Raarup, Skovby,
Saunsø, Rubjerregaards og Bestenskov Møller, Raskov
Færgeland, Tryghuus, Joegaarden, Jomfrugaarden, ialt
259 Td. 4 Sk. 1 Fdk. Ager og Eng, 2 Td. 1 Sk. 2 Fdk.
Skov- og Møllefyls Hartkorn, som svarede i Landgilde 29
Td. Hvede, 134 Td. Byg, 28 Td. Havre, 16 Lam, 23 Gæs,
46 Høns, 23 Snefe Eg, 427 Rbd. 2 Mk. 12 s. Hovert-
penge og Jordleie, samt 48 Rbd. 5 Mk. Huuspenge.

De nye Giere bortfolgte paa dette som de øvrige Godser den største Deel af Bøndergodset, men fik derimod kongelig Bevilling af 2 Febr. 1820, at Bønderne i Raarup, Skovby, Bestenskov, Ræsbø, Saunsø, Haugaard og Ræsbø Byer ved deres Eiendommers Erhvervelse maatte afstaa deres Græsningsret paa den betydelige D Store Weils, der imidlertid hyppigen oversvømmedes af Havet og derfor var ubeboet. Hovedgaarden Fredsholm selv med underliggende Marker

og Der samt nogle Huse afhændede de 1820 til Capt. Søren Henrich Lund, deres tidligere Forvalter, som begyndte det fortjenstlige — men kostbare — Arbejde, ved Dæmninger at forbinde Den Weils med Fastlandet og saaledes at indvinde 200 Td. Land, samt desuden ved opkastede Diger at beskytte største Deelen af Dens Beskyft, næsten $\frac{1}{2}$ Mil. imod Oversvømmelser af Høivandet. Ved kongl. Bevilling af 19 Dec. 1821 tilfødtes 20 Aars Skattefrihed for det saaledes Inddæmmede, men det varede endnu saare længe forinden Arbejdet blev fuldført, hvilket først skete under Gaardens næste Eier, Kammerraad Henrik Andreas Lund, der 1822 kjøbte den af sin Fader for 44,500 Rbd.; Fredsholm udgjorde da 40 Td. frit og 37 Td. 2 Sk. 2 Fdk. 2 Alb. ufrit Hartkorn Ager og Eng, 7 Sk. 3 Fdk. Skovskyl under Hovedgaarden, samt desuden 36 Td. Hartkorn Bøndergods, ialt 24 Huse og en Veitmølle. Kammerraad Lund fortsatte Inddæmningen og indgik i den Anledning den 14 Marts 1826 en Forening med Præsten i Bestenskov, to Bønder i Raarup og en Bonde i Ræsbø, ifølge hvilken disse gave deres Minde til Inddæmningen og lovede at vedligeholde en Vandlednings og Hegns Grøft mellem det Inddæmmede og deres Jorder imod at erholde hver 3 Læs Tang aarlig. Vandets Udpompning gik imidlertid saa langsomt fra Haanden og Havvandet gjennembrød saa hyppigt de i Dæmningerne anlagte Sluser, at af det Inddæmmede endnu i denne Eiers Tid kun saare lidt blev tørt, hvortilmod Store Weils selv, der stadigen benyttedes til Overdrev, blev betydeligen forbedret ved de opkastede Diger.

Af det tidligere fra Fredsholm bortfolgte tilbagekjøbte Kammerraaden Steensø med Standsen og Husene paa Saunsø samt to Bøndergaarde, men maatte med Raskovs Borgere føre en langvarig og høist ubehagelig Strid om den fra Steensø over Standsen til Færgelandet opførte Dæmning, som nu alt i mange Aar og under 3 forskjellige Eiere forbandt Den med Fastlandet, men dog ved Høiesteretsdom blev erkjendt for ulovligen opført, da den hindrede Fiskerne fra Raskov i at løbe ind i Bugten ved Saunsø for at fange Aal. Dæmningen maatte atter nedrives og Kammerraad Lund folgte kort efter Fredsholm med Tilliggende ved Kjøbecontract af 28de Febr. 1840 for 82,000 Rbd. til den nuværende Eier, Prop. Aug. Villars Bech, der har forbedret Eiendom og Bygninger ganske overordentligt, opdrejet en stor Deel af Weils, efterhaanden faaet Nytte af det Inddæmmede, som for største Deelen er groet til, samt endelig

FREDSHOLM,

forhen Fritzholm paa Lolland opført 1632.

erholdt kongelig Bevilling paa en ny Inddæmning, der skulde gaae fra Raffen eller Spidsen af den Landtunge, hvorpaa Fredsholm ligger, over Steensø og Skandsen til Færgelandet, samt derfra tilbage over de saakaldte Baad, hvorover nu den eneste — og saa overordentlig besværlige — Kjørevei fra en stor Deel af Sønder Herred til Nakkov gaaer igjennem Vand til Hjularlerne og paa visse Tider om Vinteren aldeles ikke er til at passere; det ved den projecterede Inddæmning vundne Stykke Land vilde blive omtrent 700 Td. Land, alt udmærket frugtbar Leerbund. Fredsholm bestaaer nu ialt af 40 Td. frit og 39 Td. ufrit Ager og Eng, 3 Td. Skovskylde Hartkorn under Hovedgaarden efter den gamle og 50 Td. Hartkorn efter den nye Matrikel, ialt 1041 Td. Land, hvoraf 100 Td. Land Skov; dertil 58 Huse, som forrette 3965 Ugedage og 290 Høstdage eller svare en Afgift i Byg istedetfor; endeligen en Mølle, som aarligen svarer 16 Td. Byg. En stor Deel af Eiendommen bestaaer af større og mindre Der, hvorfor vi nærmere vilde betragte Hovedgaardens enkelte Dele.

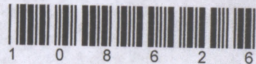
A. Eiendefrie Hovedgaardsjorder, ialt 321 Td. Land, ere:

1. Gaardsrum og Have 9 Td. Land.
2. Hovedgaardsmarker paa Fastlandet 235 Td. Land.
3. Lille Weils, tidligere en D for sig, nu sammenhængende med store Weils og for største Deelen skovbegroet, 53 Td. Land.
4. Barneholm, en ubeboet D, som bruges til Græsning og paa hvilken findes en af de Svenske opkastede Standse, 12 Td. Land.
5. Udsprede Engstykker, Bete og Hegn, 12 Td. Land.

B. Ufrie Hovedgaardsjorder, ialt 720 Td. Land, ere:

1. Store Weils, tidligere en ubeboet D, nu ved Dæmninger forbunden med Fastlandet og tildeels opdyrket, ialt 380 Td. Land og ansat til 29 Td. 4 Sk. 2 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, Skovskylde 2 Td. 3 Sk. Dens nordlige Ende er skovbevokset og beboet af en Skovfoged; paa en Mark ved Skoven findes et meget smukt udgravet Gravkammer af det ældste Slægt.
2. Det inddæmmede Land, omtrent 200 Td. Land, der nu er bedækket med frodig Vegetation, men i lang Tid kun forpestede Eggen ved Uddunstringerne af det staaende Vand.
3. Steensø, en ikke ubetydelig Eiendom tæt udenfor Nakkov, 113 Td. Land, ansat til 15 Td. 1 Sk. 3 Fdk. Hartkorn. Paa Den findes en Bondegaard opført paa svensk Wiis under Nakkovs Beleiring 1659, da de Svenske især fra denne D af skarpt beskjødte Fæstningen; de af Lang opkastede Løbegrave seer man endnu, og finder af og til Kanonkugler i samme. Den solgtes fra Fredsholm 1820 for 15,000 Rbd. til H. D. Clausen, der senere købte Den Skandsen, en Bastion ved Nakkovs Havn, for 60 Rbd., samt opførte den omtalte Dæmning; hans Enke folgte 1832 Steensø med Skandsen og Dæmningerne, der forbandt Steensø med Fastlandet, til Kammerraad Lund for ialt 4000 Rbd. samt en aarlig Afgift af 15 Td. Korn saalænge hun lever. — Paa Steensø holdes nu Schæferi. — Steensholm er en lille ubeboet Holm tætved Den.
4. Brødebølle Mark, 21 Td. Land.
5. Dueholm og Kaareholm, to smaa ubeboede Holme, 6 Td. Land.

DIS-Danmark

1 0 8 6 2 6